

05. september 2023

Lahend 40209/20 - õigus era- ja perekonnaelu austamisele

Koilova ja Babulkova vs. Bulgaaria

Artikkel 8

Asjaolud

Kaasus käsitleb samasoolist paari, kes kurdab selle üle, et Bulgaaria ametivõimud ei tunnusta nende välismaal (Ühendkuningriigis) sõlmitud abielu ega tee nende poolt soovitud muudatust/kannet. Ametivõimud keeldusid kande tegemisest, sest siseriiklikud seadused ei lubanud sellist kannet/muudatust teha, sest siseriiklikud õigusaktid ei näinud ette samasooliste paaride jaoks ühtegi liitu.

EIK-sse pöördudes tuginesid kaebajad eelkõige artiklile 8. Lisaks väitsid kaebajad, et neid on diskrimineeritud seksuaalse sättumuse alusel.

EIK seisukohad

Artikkel 8

Kohaldatavus - mis puutub EIÕK artikli 8 „eraelu“ osasse, siis samasooliste paaride tunnustamise ja kaitse õigusliku režiimi puudumine mõjutas nii asjaomaste isikute isiklikku kui ka sotsiaalset identiteeti. Mis puutub „pereelu“ aspekti, siis stabiilses ja pühendunud suhtes oli samasooliste paaril tunnustamist ja kaitset vääriv „pereelu“.

Järeldus: artikkel 8 on kohaldatav selle osade „eraelu“ ja „pereelu“ alusel.

Võttes arvesse kaebajate väiteid ja eelkõige kohtupraktika hetkeseisu, mille kohaselt ei taga konventsiooni artiklid 8, 12 ja 14 homoseksuaalsete paaride õigust abielluda, otsustas EIK keskenduda oma uurimisel küsimus, kas kostjariik on täitnud oma positiivse kohustuse tagada kaebajate õiguslik tunnustamine ja kaitse. Selleks pidi EIK uurima, kas kostjariik oli talle antud kaalutlusruumi arvestades saavutanud õiglase tasakaalu konkureerivate huvide vahel.

Bulgaarias puudus menetlus, mis võimaldanuks tunnustada või registreerida samasooliste paaride välismaal sõlmitud abielu või *de facto* pereliitu. Valitsuse sõnul ei näinud Bulgaaria seadusandlik raamistik, mis nägi ette, et abielu koosneb mehe ja naise liidust vastavalt põhiseaduses sisalduvale määratlusele, samasooliste paaride jaoks ühtegi muud partnerlusvormi. Valitsus märkis, et ühiskonna areng ei olnud selline, et seadusandja võiks kaaluda selles etapis asjakohaste muudatuste tegemist. Erinevalt paljudest osalisriikidest ei olnud kostjariik kohtule teatanud kavatsusest oma siseriiklikku seadust sel eesmärgil muuta.

a) Kaebajate isiklikud huvid – nagu ka *Fedotova jt vs. Venemaa* (suurkoja otsus) kohtuotsuses kirjeldatud olukordades, ei olnud samasoolised paarid ametliku tunnustamise puudumisel muud kui *de facto* ametiühingud siseriikliku õiguse tähenduses, isegi kui abielu oli sõlmitud kehtival välismaal. Partnerid ei saanud reguleerida paarielu põhiaspekte, nagu vara, perekonnaasjad ja pärimine. Isegi kui eeldada, et siseriiklik õigus lubas kaebajatel pöörduda siseriiklike kohtute poole paarina oma

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

põhivajaduste kaitseks, oleks sellise sammu vajadus iseenesest kujutanud endast takistust nende era- ja pereelu austamisele.

Seega ei saanud EIK asuda seisukohale, et Bulgaarias stabiilses ja pühendunud suhetes samasoolistele paaridele pakutav kaitse oleks rahuldanud asjaomaste isikute põhivajadused.

b) Avaliku huvi alused, millele kostjariik tugines – erinevalt Fedotova jt kohtuasja kostjariigist ei olnud valitsus väitnud, et samasooliste paaride tunnustamine oleks vastuolus vajadusega säilitada kodanikuühiskonnaga seotud väärtusi ning homoseksuaalsete suhete edendamise keelamine on vajalik alaealiste kaitseks. Vastupidi, nad vaidlustasid lihtsalt artikli 8 kohase positiivse kohustuse homoseksuaalpaaride seadusliku tunnustamise kohta ja kutsusid kohut lubama sotsiaalsel ja seadusandlikul arengul, mida nad väidetavalt Bulgaarias tunnustavad, kulgeda, mis nende arvates viivad tulevikus sellise tunnustuseni.

Sellega seoses on EIK varem leidnud, et liikmesriigid peavad looma õigusraamistiku, mis võimaldaks samasooliste paaride vahelist suhet piisavalt tunnustada ja kaitsta. Lisaks ei olnud valitsuse märkused andnud täpset viidet selle kohta, millist avalikku huvi riik soovis kaitsta.

Kuigi käesoleval juhul rõhutas valitsus, et seadused ja kohtupraktika ei võimalda homoseksuaalsete paaride seaduslikku tunnustamist, väitis valitsus, et riigi ametiasutused on otsustavalt pühendunud võitlusele seksuaalse sättumuse alusel diskrimineeriva kohtlemise vastu. Sellest hoolimata ei ole riiklikud ametiasutused astunud samme, et kehtestada samasooliste liitude tunnustamiseks asjakohased eeskirjad. Mis puudutab käesoleva juhtumi asjaolusid, siis uuritud tõendid ei võimaldanud EIK-il tuvastada avaliku huvi olemasolu, mis võiks olla ülimuslik kaebajate oluliste huvide üle.

Järeldus – kostjariik on ületanud oma kaalutusruumi ja ei täitnud oma positiivset kohustust tagada, et kaebajatele oleks kättesaadav konkreetne õiguslik raamistik, mis näeb ette nende liidu kui samasoolise paari tunnustamise ja kaitse. Järelikult ei olnud kaebajate õigust era- ja pereelu austamisele selles osas tagatud. EIK tuvastas artikkel 8 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et rikkumise tuvastamine kujutas endast piisavat õiglast hüvitist mittevaralise kahju eest. Varalise kahju hüvitamise nõue jäeti rahuldamata. EIK leidis, et Bulgaaria peab kaebajatele maksma kulude katteks 3000 eurot.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

05. september 2023

Lahend 13630/19 - otsuse täitmine

Van den Kerkhof vs. Belgia

Artikkel 46-2

Asjaolud

Kaasus puudutab tsiviilmenetluse kestvust. Kaebaja algatas tsiviilmenetluse Brüsseli kohtus 15. detsembril 2015 ehk ligi 7 aastat ja 8 kuud tagasi. Hetkel on menetlus siseriiklikes kohtutes pooleli.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 6 ning kaebab selle tsiviilmenetluse ülemäärase kestvuse üle.

EIK seisukohad

Artikkel 6-1

EIK leidis, et kaebaja asja ei ole lahendatud mõistliku aja jooksul. EIK leidis, et kaebajale ei saa heita ette hooletust. EIK märkis, et 2019. aasta jaanuaris tunnistas riiklik justiitsnõukogu kaebaja kaebuse põhjendatuks, kuna tema kohtuasjas tehti menetlustoiminguid liiga aeglase tempoga, leides, et need viivitused peegeldasid kohtusüsteemi toimimishäireid.

EIK tuvastas artikkel 6-1 rikkumise.

Artikkel 46

EIK oli varem tuvastanud arvukalt EIÕK artikli 6 lõike 1 rikkumisi seoses Brüsseli kohtutes toimuvate tsiviilmenetluste liigse pikkusega. EIK märkis, et vaidlusalused probleemid on struktuursed ega ole piirdunud üksnes kaebaja isikliku olukorraga.

Konventsiooni kohaselt vastutavad osalisriigid mitte ainult nende õigussüsteemidest tingitud viivituste eest konkreetse juhtumi lahendamisel, vaid ka nende kohtusüsteemi struktuuriliste puuduste eest, mis põhjustasid viivitusi. Selle probleemiga tegelemine võib nõuda riigilt mitmete seadusandlike, organisatsiooniliste, eelarveliste ja muude meetmete võtmist.

EIK leidis, et Belgia peab rakendama vajalikke meetmeid ei tagada mõistliku menetlusaja järgimine Brüsseli kohtutes.

Artikkel 41

EIK leidis, et Belgia peab kaebajale maksma 5000 eurot mittevaralise kahju hüvituseks.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

05. september 2023

Lahend 49439/21 - õigus kohtumenetlusele

Hanževački vs. Horvaatia

Artikkel 6-1

Asjaolud

Kaasus käsitleb kaebaja kaebust seos halbade kinnipidamistingimustega Varaždini, Zagrebi, Lepoglava ja Bjelovari vanglates aastatel 2008–2013. Ta esitas edutult tsiviilhagi pärast oma vangistuse lõppemist, kus taotles kahju hüvitamist. Tema põhiseaduslik kaebus tunnistati 2021. aastal vastuvõetamatuks.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja eelkõige artiklile 6 ning kaebab selle üle, et tal puudus juurdepääs konstitutsioonikohtu menetlusele. Lisaks toetub ta ka artiklile 3 ning väidab, et tema kinnipidamistingimused olid olnud ebainimlikud ja alandavad. Ta leiab, et vanglad olid ülerahvastatud ning seal olid kohutavad sanitaartingimused ja kehv toit.

EIK seisukohad

Artikkel 6-1

Pärast 2020. aasta märtsi, järgides konstitutsioonikohtu otsust nr U-III-2757/2018, ei saanud kaebaja oma kaebusi halbade kinnipidamistingimuste kohta (pärast kahju hüvitamise tsiviilhagi esitamist) esitada põhiseaduskaebuses, kui ta ei olnud eelnevalt nõuetekohaselt kõiki õiguskaitsevahendeid (nt kaebuse esitamine vangla administratsioonile) oma kinnipidamise ajal ammendanud. Ennetavate vahendite kasutamine oli muutunud kohustuslikuks kõigile kaebuse esitajatele, kes soovisid esitada põhiseaduslikku kaebust seoses kahju hüvitamisega, sõltumata sellest, kas neil oli veel ennetavaid vahendeid kasutada või mitte. Selline seisukoht erines varasemast konstitutsioonikohtu seisukohast. Sellest tulenevalt kokkuvõtlikult leidis EIK, et kaebaja põhiseadusliku kaebuse vastuvõetamatuks tunnistamine piiras tema juurdepääsõigust konstitutsioonikohtusse.

Nagu konstitutsioonikohus oma hilisemas praktikas märkis, oli kohtusse pöördumise piirangu ettenähtavuse hindamisel oluline hetk, mil kaebajal oli olnud võimalik sellist piirangut järgida. Kaebaja puhul oli see periood aastatel 2008–2011, kui ta oli veel vangistuses ja oleks võinud ammendada ennetavad õiguskaitsevahendid, kui ta oleks teadnud, et see oleks olnud seotud tema põhiseadusliku kaebuse vastuvõetavuse tingimustega. Siiski arvas kaebaja asjaomasel ajal, et tal on valik ennetavate ja kompenseerivate õiguskaitsevahendite vahel ning ta valis viimase, uskudes, et tal on võimalik lasta oma nõue läbi vaadata tsiviilkohtutes ja lõpuks konstitutsioonikohus. Tegelikult ei olnud kaebajal konstitutsioonikohtu praktika tagasiulatava muutuse tõttu enam võimalik täita nõude esitamise tingimusi ja kasutada ennetavat õiguskaitsevahendit. Olukorras, kus konstitutsioonikohtu praktika oli arenenud ja koosõlas subsidiaarsuse põhimõttega, ei saanud kaebajale ette heita seda, et ta taotles, et Horvaatia kõrgeim siseriiklik kohus langetaks tema kohtuasjas otsuse.

Järelikult oli menetlustingimuse, mida kaebaja enam täita ei saanud, ettenägematu tagasiulatuv kehtestamine piiranud tema juurdepääsu kohtusse. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 6-1 rikkumise.

Artikkel 3

EIK tuvastas ühehäälselt ka artikli 3 rikkumise kaebaja kinnipidamistingimuste osas Zagrebi ja Lepoglava vanglas. EIK ei tuvastanud artikli 3 rikkumist seoses tema kinnipidamistingimustega Bjelovari vanglas. Kaebaja kaebus Varaždini vangla kohta tunnistati siseriiklike õiguskaitsevahendite ammendamata jätmise tõttu vastuvõetamatuks.

Artikkel 41

EIK leidis, et Horvaatia peab kaebajale maksma 9900 eurot mittevaralise kahju hüvituseks.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

07. september 2023

Lahend 17053/20 - süütuse presumptsioon

Bavčar vs. Slovenia

Artikkel 6-2

Asjaolud

Kaebaja on endine Sloveenia poliitik, kellel oli siseministrina oluline roll riigi iseseisvumisprotsessis. Hiljem töötas ta ka Euroopa asjade ministrina. Seejärel sai temast ühe Sloveenia suurima valdusettevõtte president. 2016. aastal mõistis esimese astme kohus ta uues menetluses süüdi kahes rahapesu episoodis, milleks oli üle 21 miljoni euro vastuvõtmine ja seejärel käsutamine, mille kohta ta teadis, et see raha on saadud kuriteo tulemusel.

Pärast kaebaja esimest süüdimõistmist 2015. aasta veebruaris jäeti tema taotlusel tema vanglakaristus täide viimata - põhjuseks tema halb tervis. 2016. aasta septembris, kui ta oli uues menetluses süüdi mõistetud, ilmusid videomaterjalid temast korvpalli mängimas. Pärast videomaterjalide ilmumist andis toonane justiitsminister teleintervjuu, kus käsitles seda teemat ja väljendas pahameelt olukorra üle. See sõnavõtt pälvis ka asja menetlenud kohtu kohtu esimehe tähelepanu ning ka peaministri tähelepanu, kes hiljem parlamendi istungil ütles, et valitsus peab tagama, et need, kes peaksid tõenäoliselt vanglakaristust kandma, ei mängiks korvpalli.

Kaebaja vaidlustas 2016. aasta esimese astme kohtu otsuse kuid edutult. Ta väitis ka, et televisioonis edastatud avaldused avaldasid kõrgema kohtu kohtunikele survet. Ta hakkas vanglakaristust kandma 2017. aasta septembris. Kaebaja esitas ka hiljem kaks kaebust konstitutsioonikohtule, kuid need ei olnud tema jaoks edukad.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja eelkõige artiklile 6-2 ning artiklile 7 ning leidis, et justiitsministri avaldus rikkus tema süütuse presumptsiooni ja avaldas kohtunikele survet.

EIK seisukohad

Artikkel 6-2

EIK kordas, et süütuse presumptsiooni rikutakse, kui riigiametnikud teevad avaldusi enne kui isik on kohtu poolt lõplikult süüdi mõistetud.

EIK märkis, et kaebaja roll ja panus Sloveenias oli oluline, mistõttu oli loomulik, et meedia tundis tema juhtumi vastu huvi. Justiitsministri intervjuu avaldati päev pärast seda, kui avaldati video sellest, kuidas kaebaja väidetavalt mängis korvpalli, kuigi ta palus vanglakaristust tervislikel põhjustel edasi lükata. EIK leidis, et kõrged ametnikud, eelkõige justiitsminister, oleksid pidanud mõistma, et nad on kohustatud austama süütuse presumptsiooni põhimõtet. Mis puudutas nende avalduste mõju Sloveenia kohtutes toimuvale menetlusele, siis märkis EIK, et avalduste andmise ajal oli kaebaja süüdi mõistetud, kuid tema karistuse täitmine oli peatatud. EIK leidis, et avalduste kumulatiivne mõju võis ülemkohtu otsust mõjutada.

Kuna kaebaja puhul oli rikutud süütuse presumptsiooni, oli seega tegemist artikli 6 lõike 2 rikkumisega.

Artikli 6 lõike 2 alusel tehtud järelduste tulemusena leidis EIK, et ei ole vaja uurida, kas kaebaja õigust „sõltumatule ja erapooletule kohtule“ artikli 6 lõike 1 alusel oli rikutud.

Artikkel 7

EIK leidis, et asjas artikkel 7 rikkumist ei esine. Siseriiklike kohtute siseriikliku õiguse tõlgendamine ja kohaldamine oli olnud kooskõlas kõnealuse süüteo olemusega ja oli ettenähtav.

Artikkel 41

EIK leidis, et Sloveenia peab kaebajale maksma 10 000 eurot mittevarelise kahju hüvitamiseks ning 6 000 eurot kulude katteks.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

07. september 2023

Lahend taotluste 21424/16 ja 45728/17 kohta - õigus eraelu austamisele

Gauvin-Fournis ja Silliau vs. Prantsusmaa

Artikkel 8-1

Asjaolud

Kaebajad sündisid 1980. ja 1989. aastal kunstliku viljastamise abil ning selleks kasutati kolmandast isikust doonoreid. Kaebajad soovisid saada doonorite kohta informatsiooni, kuid neile ei väljastatud soovitud informatsiooni, viidates anonüümsuse põhimõttele.

29. juuli 1994. aasta bioetikaseadusega kehtestatud anonüümsuse põhimõtte muutis sugurakkude annetamise teel eostatud isikutele absoluutselt ja lõplikult võimatuks saada andmeid oma bioloogilise vanema isiku kohta või saada tema kohta mitteidentifitseerivat teavet. Oli ainult kaks erandit, mis piirdusid meditsiiniliste eranditega.

2. augusti 2021. aasta bioetikaseadus lõpetas sellise absoluutse anonüümsuse. Alates selle jõustumisest 1. septembril 2022 muutus kõigi sugurakkude annetamise tingimuseks doonorite selgesõnaline nõusolek oma isiku ja mitteidentifitseeriva teabe (vanus, füüsilised omadused, perekondlik ja ametialane seisund, sünniriik ja annetamise põhjused) avaldamiseks. Need andmed avaldati kunstliku viljastamise teel eostatud isikutele, kui nad esitasid sellekohase taotluse vastavale asutusele - *Commission d'accès des personnes nées d'une assistance médicale à la procréation aux données des tiers donneurs* – CAPADD. Enne seda kuupäeva annetatud sugurakkudest sündinud lapsed, nagu ka kaebajad, võisid pöörduda CAPADD-sse, kes vastutas kolmandatest isikutest doonoritega ühenduse võtmise eest, et saada nende nõusolek asjakohase teabe avaldamiseks. Doonorid võivad ka omal soovil võtta ühendust CAPADD-iga, et anda nõusolekut nende andmete avaldamiseks.

EIK-sse pöördudes leidsid kaebajad, et eelkõige on rikutud neile artiklist 8 tulenevaid õigusi, sest nad ei saanud teavet oma bioloogiliste isade kohta.

EIK seisukohad

Artikkel 8

EIK märkis, et olukord, mille üle kaebajad kaebasid, tulenes seadusandja tehtud otsustest. Igale bioetikaseadusele oli eelnenud avalik arutelu konsultatsioonide vormis, et võtta arvesse kõiki

seisukohti. EIK hinnangul kaalus seadusandja asjakohaselt kaalul olevaid huve ja õigusi pärast teadlikku ja järkjärgulist arutelu doonori anonüümsuse kaotamise vajaduse üle. EIK leidis, et seadusandja oli tegutsenud oma kaalutusõiguse piires. Seetõttu ei saa kostjariigile ette heita tempot, millega reform on jõustatud.

EIK järeldas, et kostjariik ei rikkunud oma positiivset kohustust tagada esimese ja teise kaebaja eraelu tõhus austamine. Seetõttu ei tuvastanud EIK artikkel 8 rikkumist.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)